

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

בפני כבוד השופט עודד שחם

בעניין: מדינת ישראל

המאשימה

נגד

הנאשמים

1. ירון יוסף אנגל
2. מרדכי חסין
3. ערן שפיגל
4. משה (בן יהושע) מרקוביץ
5. אורי (בן יצחק) בן יהודה
6. אורנים מאפיה איזורית בע"מ
7. שלמה א אנגל בע"מ
8. יהודה שניידמן
9. רחמים יצחק חיים סגן (עניינו הסתיים)
10. י את א ברמן בע"מ
11. ישעיהו דודוביץ
12. מרק קינן
13. אלומות חולון בע"מ
14. מאפית אחדות חיפה (93) בע"מ
15. מאפית דוידוביץ ובניו בע"מ
16. יוחנן אהרונסון
17. מנחם מנדל אוברקוביץ
18. דגנית עין בר תעשיות מזון ואפיה שותפות מוגבלת
19. מאפיה מרחבית קרית שמונה (1986) בע"מ

המאשימה ע"י ב"כ אסף מוזס, עו"ד; זיו יגאל, עו"ד; אייל פרזון, עו"ד.
נאשמים 8 ו-10 – ע"י ב"כ תמר תורג'מן-קדם, עו"ד; זיו שוורץ, עו"ד; ירון קוסטליץ, עו"ד;
איילת כהן, עו"ד.
נאשמים 11-13 ו-15 – ע"י ב"כ איריס ניב סבאג, עו"ד; גל הררי גולדמן, עו"ד; אלון וינשטיין,
עו"ד.
נאשמים 16-19 – ע"י ב"כ ז'ק חן, עו"ד; מזור מצקביץ, עו"ד.

גזר דין (נאשמים 8, 10, 11, 13, 15)

1. עניינו של גזר דין זה בנאשמים מס' 8 (מר יהודה שניידמן, להלן – מר שניידמן), מס' 10 (י. את א. ברמן בע"מ, להלן – מאפיית ברמן; להלן ייקראו שני נאשמים אלה ביחד – קבוצת ברמן), מס' 11 (מר ישעיהו דודוביץ – להלן – מר דודוביץ), מס' 12 (מר מרק קינן, להלן – מר קינן), מס' 13 (אלומות בע"מ, להלן – אלומות) ומס' 15 (מאפיית דוידוביץ ובניו בע"מ, להלן – מאפיית דוידוביץ; להלן ייקראו נאשמים 11 – 13, 15 ביחד – קבוצת דוידוביץ), בתיק שבכותרת. ביום

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

4.5.14 ניתנה הכרעת דין בה הורשעו הנאשמים האמורים בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, הכול כמפורט בהכרעת הדין. בהמשך לכך, הוגשו ונשמעו ראיות לעונש. נשמעו טענות הצדדים, בכתב ובעל פה. עתה, הגיעה העת לגזור את עונשיהם של הנאשמים.

2. מתחם הענישה. נוכח הוראות תיקון מס' 113 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977 (להלן – חוק העונשין), מתכונת הדיון בגזר הדין תיעשה בהתאם לסימן א'1 לחוק. אכן, כפי שטענו בצדק באי כוח הנאשמים, גם בעקבות התיקון האמור, הענישה היא לעולם אינדיווידואלית. כך היא גם במקרה הנוכחי. אין בכך כדי לגרוע מן העובדה, שהעקרונות המנחים בקביעת העונש המתאים, כמו גם האופן בו נשקלים שיקולי הענישה השונים, והשלבים בהם הם נשקלים, נקבעו בתיקון האמור באופן מפורט. החוק חל על העניין שבפניי, ומשכך אפעל על פי הוראותיו.

3. העיקרון המנחה שנקבע בחוק לענישה, הוא קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם, ובין סוג ומידת העונש המוטל עליו. בהקשר זה יש להביא בחשבון מספר שיקולים. הראשון הוא הערך החברתי המוגן שנפגע מביצוע העבירה (סעיף 40ג(א) לחוק העונשין). במקרה הנוכחי, הערך המוגן הוא הערך של תחרות חופשית (ע"פ 7829/03 מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת רמזורים (14.7.05), בפסקה 13). לגבי ערך זה פסק בית המשפט העליון, כי "תחרות כזו מבטיחה לצרכן כי מבין היצע המוצרים בשוק, הוא יוכל לבחור ולרכוש את המוצר האיכותי ביותר, במחיר הזול ביותר תחרות חופשית מהווה גם תנאי הכרחי לקיומו של משק יעיל ובריא, ואף לצמיחה כלכלית" (שם). באותה פרשה קבע בית המשפט העליון גם, כי ערך התחרות החופשית הינו "ערך מרכזי בשיטתנו הכלכלית, החברתית והמשפטית", וכי "דיני ההגבלים העסקיים מבטאים הכרה זו".

4. אשר למדיניות הענישה הנהוגה (סעיף 40ג(א) הנ"ל), עולה כי בעבירות הגבלים עסקיים הטילו בתי המשפט עונשי מאסר, בחלק מן המקרים לריצוי בדרך של עבודות שירות, בחלק מן המקרים לריצוי בין כותלי הכלא. השונות העובדתית בין המקרים ובין המקרה הנוכחי משמעותית. חלק גדול מן המקרים שהוצגו נדונו טרם נחקקה הוראת סעיף 47א לחוק ההגבלים העסקיים, התשנ"ח – 1988 (להלן – חוק ההגבלים העסקיים), הקובעת עבירה של הסדר כובל בנסיבות מחמירות, שלצידה עונש חמור יותר מעבירת הבסיס של צד להסדר כובל. חלק משמעותי מן המקרים שהוצגו קדמו בזמן למגמה הניכרת בשנים האחרונות בפסיקת בית המשפט העליון, והיא להחמרה בענישה בגין עבירות כלכליות. בהקשר זה פסק בית המשפט העליון כי אין לזהות בין מתחם העונש ההולם לבין טווח הענישה הנהוג (ראו דברי כב' השופטת ארבל בע"פ 1323/13 חסן נ' מדינת ישראל (5.6.13) בפסקה 9; בכל הנוגע להגבלים עסקיים, ראו בהקשר זה את פסק דינו של המשנה לנשיאת בית

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

המשפט העליון, כב' השופט א' רובינשטיין, בע"פ 5823/14 שופרסל בע"מ נ' מדינת ישראל (22.10.15), בפסקאות קר', קט'). מנגד, עמד בית המשפט העליון על כך שהעלאת רף הענישה צריך שתיעשה באופן מדורג (שם, בפסקה קט'; ראו גם ע"פ 6020/12 מדינת ישראל נ' עדן (29.4.13), בפסקאות 17, 21). נוכח כל אלה, ההנחיה שניתן לשאוב מעונשים שהוטלו במקרים אחרים - מוגבלת.

5. מעבר לכך, מקובלת עליי גישתה העקרונית של המאשימה, אותה הזכרתי לעיל, לפיה נקודת המוצא העונשית בעבירות על חוק ההגבלים העסקיים הינה עונש מאסר מאחורי סורג וברית, וכן קנס כספי משמעותי. לעמדה זו עוגן מוצק בפסיקת בית המשפט העליון (ראו ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ פ"ד נט(6) 776 (2006), בפסקה 191 לפסק הדין; ע"פ 7014/06 מדינת ישראל נ' לימור (4.9.07), בפסקה 73 לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקצ'יה). מדיניות עונשית זו הוסברה, בעניין לימור, הן בשיקולי הרתעה, הן בצורך לספק "גמול הולם לחומרה המיוחסת לעבירות בתחום ההגבלים העסקיים" (בפסקה 73 שם). לא למותר להעיר, כי מדיניות זו נקבעה במועדים הקרובים לביצוע העבירות נשוא ההתדיינות שבפניי. במצב זה, לא ניתן לייחס משקל יתר לגזרי דין אשר נזכרו בטיעוני הנאשמים כמצביעים, לשיטתם, על הסתפקות בעונש מאסר בדרך של עבודות שירות במקרים חמורים במידה ניכרת מזה שבפניי (למשל ת"פ 377/04 מ"י נ' ירון וול (19.12.07)). עוד יש להעיר, כי בכל מקרה, מדיניות הענישה הרלוונטית לתיקון 113 אינה זו שנהגה בעת ביצוע המעשים, כי אם זו הנוהגת בעת גזירת הדין (ראו ע"פ 6799/14 אופיר נ' מדינת ישראל (6.3.15), בפסקה 11).

6. מקובלת עליי גם הגישה הכללית שביטאה המאשימה, לעניין החמרה בעבירות כלכליות, ובהן עבירות על חוק ההגבלים העסקיים (ראו ע"פ 6020/12 מדינת ישראל נ' עדן (29.4.13), בפסקה 22). לעניין זה פסק בית המשפט העליון בפרשה אחרת (ע"פ 9788/03 מדינת ישראל נ' גולן פ"ד נח(3) 245 (2004)), כי על מדיניות הענישה בעבירות כלכליות לשקף "את הסכנה הגדולה הרובצת לפיתחה של העבריינות הכלכלית המתוחכמת, את היקף הקרבנות העלולים להיפגע ממנה, את הקושי והמורכבות שבאיתורה ואת ההוקעה הברורה של יסודות השחיתות וניצול עמדות הכוח, השליטה והמידע הכרוכים בביצועה" (עוד למגמת ההחמרה בעבירות כלכליות, ראו בפסק הדין הנ"ל בעניין שופרסל, בפסקה קר').

7. לכל אלה יש להוסיף, כי המדובר בעבירה אשר ככלל הסיכון לחשיפתה קטן. מעצם טיבו של העניין, הצדדים להסדר כובל הם שותפי סוד. חשיפת מעורבותם בהסדר עלולה לפגוע, בראש ובראשונה, בהם. יש להם תמריץ חזק שלא לגלות את קיומו של ההסדר הכובל. מסיבה זו, קיים

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

קושי טבוע בגילוי עבירות אלה. קושי זה קיבל ביטוי קונקרטי גם במקרה הנוכחי. לכך מצטרף התמריץ הממוני לבצע את העבירה בתיק הנוכחי. נתונים אלה מעצימים את החשיבות של קביעת תג מחיר הולם, בשלב העונש, על מנת שמבצעים פוטנציאליים יראו לנגד עיניהם לא רק את התועלת הצפויה ממעשה העבירה. בהקשר זה יש משקל ניכר גם לכך, שמדובר בעבירה אינסטרומנטלית, אשר בוצעה כפועל יוצא של תכנון, שקלא וטריא ומחשבה, להבדיל מדרך רגעי (ראו, לשיקולי הרתעה ביחס לסוג זה של עבירות, גם בע"פ 677/14 דנקנר נ' מדינת ישראל (2014), בפסקאות לח – לט). לא למותר להוסיף, כי לגבי מבצעייהן של עבירות כאלה, ובכללן עבירות כלכליות, שהם לרוב אנשים נורמטיביים, ענישה הולמת, הכוללת מרכיב של מאסר לריצוי בין כותלי הכלא, היא אפקטיבית במיוחד, גם בשל הקלון הייחודי הנלווה לעונש כאמור.

8. על רקע כל אלה, עמד בית המשפט העליון על כך, "שהתפשטותה של תופעת העבריינות הכלכלית, כמו גם סכנותיה, מחייבות להסיט את נקודת האיזון אל עבר הדגשת האינטרס הציבורי בענישה ראויה" (ראו ע"פ 6020/12 מדינת ישראל נ' עדן (29.4.13), בפסקה 22). בעניין לימור צוין, בהקשר זה, כי קנס לבדו, ולו בשיעור גבוה, עלול שלא להניא את מי ששוקל להיקשר בהסדר כובל מביצוע המעשה, וזאת נוכח ההשוואה של תוחלת הרווח מן המעשה, אל מול תוחלת העונש בגינו (פסקה 72 לפסק הדין). צוין גם, כי אף מאסר בעבודות שירות עלול, בחלק גדול מן המקרים, שלא להגשים את תכלית ההרתעה בתחום ההגבלים העסקיים, שכן הדבר עלול להיתפס כ"עסקה משתלמת". על רקע זה ציין בית המשפט העליון כי יעילותו של עונש המאסר ממש בכגון דא "נעוצה בהשלכות הקשות, שפעמים רבות אינן ניתנות לכימות כספי, המלוות נאשם שהיה עד כה 'בעל בעמיו', בעקבות עונש המאסר שהוטל עליו" (שם, בפסקה 73).

9. כאן מתבקשת התייחסות לדו"ח של הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים (נובמבר 2015), אשר הוגש במהלך הטיעונים לעונש. דו"ח זה מבטא עמדה סקפטית ביחס לשיקול ההרתעה כהצדקה להורות על עונשי מאסר (ראו בעמוד 19 ואילך). ברם, מדיניות הענישה שנקבעה בעבירות כלכליות אינה מבוססת רק על שיקול ההרתעה. זאת ועוד, מעיון בדו"ח עולה כי לצד העמדה המבוטאת בו, קיימים מחקרים אשר מהם עולה מסקנה שונה. לא ברור גם אם ובאיזו מידה יביא הדו"ח לשינוי בחקיקה. אזכיר, כי שיקול ההרתעה מהווה נתון רלוונטי בקביעת העונש, על פי הדין הפוזיטיבי הנוהג. אוסיף, כי גם מן הדו"ח עצמו עולה, בהקשר לשיקול ההרתעה, הבחנה בין עבירות אקספרסיביות (כגון עבירות אלימות ומין), ובין עבירות אינסטרומנטליות (כגון עבירות כלכליות) (ראו, למשל, בעמודים 19 – 20). נוכח כל אלה, משקלו של הדו"ח, לצורך ההתדיינות הנוכחית – מוגבל.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

10. במסגרת העקרונות שפורטו לעיל, לא מתייחר הצורך לבחון כל מקרה לגופו. המקרה שנדון בפרשת בורוביץ' אינו דומה בעובדותיו למקרה הנוכחי. הוא הדין בעניין לימור הנ"ל, שם נדון הסדר כובל שנמשך כשש שנים ביחס למחירי ירקות קפואים, שיעורי ההנחה שיינתנו, וחלוקת שוק. המקרה שבפניי גם אינו דומה בנתוניו לעניין גולן הנ"ל, שם סב פסק הדין על מעשים של הפרת נאמנות בשימוש בכספי הזולת תוך ניצול כוח המשרה (משיכת כספים במרמה מחשבונות בנק של לקוחות שנפטרו, תוך ביצוע זיופים של צווי ירושה).
11. בחינת נתוני המקרה שבפניי, בראי השיקולים המפורטים בסעיף 40ט' לחוק העונשין, מעלה תמונה של חומרה לא מבוטלת. אין בדעתי לחזור על מלוא ממצאי הכרעת הדין, כי אם להפנות לעיקרי הדברים, בלא לגרוע מן התמונה המפורטת בה בהרחבה.
12. בהכרעת הדין נקבע, כי ההסדר הכובל כלל שתי הסכמות. האחת, להעלאת מחירים. לגבי הסכמה זו נקבע, כי המחירים עלו בפועל בשיעור משמעותי במספר רב של חנויות. נקבע, כי נפגעו כתוצאה מהסכמה זו מאות אלפים. נקבע כי נגרם נזק כספי משמעותי לציבור הצרכנים הרלוונטי. הפגיעה האמורה מתעצמת, נוכח העובדה שמדובר באוכלוסייה ענייה בעיקרה, המשתייכת לשכבות סוציו אקונומיות נמוכות יחסית, ומתאפיינת במספר רב של משפחות ברוכות ילדים. נקבע לעניין זה עוד, כי באזורים בהם ניתנו מחירים נמוכים, של 3 או 4 ככרות לחם בעשרה שקלים, היה פוטנציאל גבוה להתפשטותם לקמעונאים נוספים. כן נקבע, כי המחירים האמורים התרכזו בעיקרם באזורים בהם מתגוררת אוכלוסייה חרדית.
13. בה בעת, לא נקבע ממצא בדבר התפשטות נרחבת של המחירים האמורים, מעבר לכך, אשר נכלמה בשל ההסדר הכובל. נקבע גם כי למעט עניין אחד, לא הוכחה התפשטות של מחירי ה-3 או 4 בעשר לרשתות השיווק. בעניינים אלה, לא התקבלה עמדת המאשימה.
14. עוד יש להביא בחשבון, כשיקול לחומרה לעניין ההסכמה הראשונה, כי חלקם של הצדדים להסדר הכובל בשוק הלחם המפוקח עלה על 90%. שיקול משמעותי נוסף לחומרה הוא, כי ההסכמה הראשונה נוגעת למוצר יסוד בסיסי. אכן, ההסדר לא התייחס לכל הלחמים הנתונים בפיקוח. בה בעת, נקבע בהכרעת הדין כי בתוך שוק הלחם המפוקח, הלחם האחיד הפרוס והחלה, עליהם סבה ההסכמה הראשונה בה הודו הנאשמים, היו מוצרים עיקריים.
15. אשר לטענה כי ברקע ההסדר הכובל עמד חששם של הצדדים לו מפני הפסדים הכרוכים במבצעי השלוש והארבע בעשר. מלכתחילה, הטענה כי המחירים במבצעים האמורים היו מחירי הפסד,

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

הייתה רלוונטית ביחס לנאשמי קבוצת ברמן בלבד. במישור העובדתי, היא נדחתה לעיצומה בהכרעת הדין. גם מן הבחינה הנורמטיבית, משקלה מועט, אם בכלל (ראו פסק דינו של כב' השופט ד' חשין בת.פ. 417/97 (י-ם) מדינת ישראל נ' הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ (22.2.02), בפסקה 18 לפסק הדין; ראו גם ת"פ (י-ם) 209/96 מדינת ישראל נ' אהליך יעקב בע"מ, פ"מ תשס"ב(1) 493, בפסקה 12 (2002), שם נפסק כי גם אם נכונה הטענה להפסדים, "אין באלה כדי להצדיק, גם לא כשיקול להקלה בעונש, ביצוע עבירות... עם זה, מקובל עליו שניתן לייחס לשיקול זה משקל מוגבל ככל שמדובר בהשוואה לעונשים שהוטלו במקרים בהם בוצעו עבירות מסוג זה שלא על רקע של קשיים כלכליים").

16. בה בעת, לעניין חומרת ההתנהגות הנדונה ותוצאותיה, רלוונטית הקביעה שבהכרעת הדין כי מחירי השלוש בעשר היו מחירים נמוכים, אשר לא היו צפויים להימשך לטווח רחוק. נקבע, כי אין טענה או ראייה כי מחירים אלה משקפים שיווי משקל תחרותי. עם זאת, לא נתקבלה הטענה כי מכך נובע שמשך הזמן הצפוי למחירים האמורים היה קצר, ועמד על שבועות, חודש - חודשיים, או חודשים ספורים. בהקשר זה נקבע בהכרעת הדין כי בעת גיבוש ההסכמות, היה, הלכה למעשה, סיכון מציאותי, מנקודת מבטם של הנאשמים, כי מבצעי השלוש בעשר יימשכו בעתיד הנראה לעיל. נקבע עוד, כי בזמן אמת, הנאשמים עצמם לא צפו את סיומם האימיננטי של מבצעי השלוש בעשר. ההסדר הכובל נועד לנטרל את הסיכון האמור, ואף נטרל אותו בפועל.

17. לצד כל אלה, נקבע בהכרעת הדין כי לא מדובר בהסדר כובל אשר תכליתו הייתה לגבות מחיר מופקע. המחיר לצרכן, גם לאחר ההסדר הכובל, היה נמוך מן המחיר המרבי שנקבע כמחיר הפיקוח. גם נתונים אלה חשוכים על מנת לשים את הקביעות שבהכרעת הדין בפרופורציה הנכונה.

18. ההסכמה השנייה הייתה על הימנעות מתחרות על לקוחות קיימים. לא נאסרה תחרות על לקוחות חדשים. לגבי ההסכמה השנייה, נקבע בהכרעת הדין, כי היא עולה כדי חלוקת שוק. נקבע גם, כי הסכמה זו חלה גם על רשתות השיווק. נקבע, כי הייתה אכיפה ממשית של הסכמה זו. הודגשה הפגיעה התחרותית החמורה העלולה להיגרם בשל הסכמה מעין זו. יוער, כי פגיעת החמורה של הסכמה זו בערך המוגן מתעצמת נוכח העובדה שהתייחסה לקמעונאים בכל רחבי הארץ, ולכל המוצרים של המאפיות שהיו צד להסדר הכובל. בהסכמה מעין זו טמונה פגיעה חמורה בתחרות, הן לעניין המחיר, הן לעניין איכות השירות (וראו, על דרך ההמחשה, את ת/2800, ואת פסקה 213 להכרעת הדין; ראו גם שיחה ת/2630, בה נטל חלק מר שניידמן (16.3.10), בעמוד 2). בהקשר זה יש בסיס לטענת המאשימה, כי מחומר הראיות עולה כי מדובר בשוק אשר המחזור השנתי שלו הוא כמיליארד ₪.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

19. מהכרעת הדין עולה, כי ההסדר הכובל יושם ונאכף באמצעות מנגנון אפקטיבי ויעיל לבירור תלונות על הפרות, ולתיקונן של ההפרות. הצדדים להסדר פעלו לעניין זה באופן פעיל ונמרץ. יישום ההסדר היה מעשי, יומיומי ועקבי. רמת המחויבות של הצדדים לטיפול בהפרות הייתה גדולה. הם נדרשו גם לקמעונאים אשר רכשו לחמים בהיקפים כספיים פעוטים, יחסית. באכיפת ההסדר היו גם סממנים של כפייה כלפי הקמעונאים הנוגעים בדבר (ראו, לדוגמא, בשיחה ת/2587, 10.3.10, בה נטל חלק מר קינן (בעמוד 1); ראו בהקשר זה גם בפסקה 470 להכרעת הדין, בכל הנוגע לאספקת לחמים לבית חנה על ידי ברמן).
20. בהכרעת הדין נקבע, כי הוכח יישום משמעותי של כל אחת מן ההסכמות שבהסדר הכובל. המחיר הועלה בפועל בשיעור ניכר, במספר רב של חנויות. נגרם נזק כספי משמעותי בפועל לציבור הצרכנים. התחרות בין המאפיות נפגעה באופן משמעותי. עוד נקבע בהכרעת הדין, כי בכל אחת מן ההסכמות היה פוטנציאל לנזק משמעותי. פגיעתן של ההסכמות בתחרות עולה גם מן הקביעות בהכרעת הדין, הנוגעות לקיומה של תחרות בעוצמה משמעותית עובר לגיבושן של ההסכמות.
21. כאמור לעיל, לא מדובר בעבירה רגעית או ספונטנית, כי אם במהלך מחושב שקדם לו תכנון. הדבר עולה בבירור מן השיחות שקדמו לגיבוש ההסדר. לשם הדוגמא ניתן להפנות, למשל, לשיחה ת/2379 (16.2.10, בין מר דוידוביץ' ובין מר אהרונסון); ת/2390 (17.2.10, בין מר שניידמן ובין מר אהרונסון); ת/2391 (23.2.10, בין מר שניידמן ובין מר אהרונסון)). כעולה מהכרעת הדין, גם לאחר גיבוש ההסכמות, ניכר כי הנאשמים פעלו באופן מושכל ומחושב ביישום ההסדר הכובל, והקדישו לכך משאבים משמעותיים של עשייה, תשומת לב וחשיבה.
22. בטיעונים לעונש עלו טענות נוספות הנוגעות לחומרת העבירה בה הורשעו הנאשמים ולנסיבות ביצועה. אתיחס עתה לטענות העיקריות במישור זה.
23. תקופת ההסדר. יש ממש בטענת הנאשמים כי תקופת ההסדר הייתה קצרה למדי, כשלושה חודשים. עם זאת, בהכרעת הדין נקבע כי ההסדר הופסק בשל פתיחתה של חקירה פלילית. נקבע כי סיומן של ההסכמות לא היה אורגני, אלא נבע מאילון חיצוני. נדחתה טענת ההתפוגגות שהעלו הנאשמים ביחס להסדר הכובל. נקבע, כי ההסדר היה יציב, והיה יכול להתקיים לאורך זמן. זאת, חרף קביעות בדבר ספקנות וחשדנות בין הצדדים להסדר הכובל. במצב זה, השיקול הנוגע לתקופת ההסדר, אינו מסייע לנאשמים באופן משמעותי. יוטעם, כי הקביעה בדבר יציבותו של ההסדר הכובל מעצימה, במידה משמעותית, את הנזק הפוטנציאלי שהיה טמון בו.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

24. הנזק לציבור. כעולה מן האמור לעיל, יש ממש בטענת הנאשמים, המפנים לכך שבהכרעת הדין נקבע כי מחירי השלוש בעשר היו מחירים נמוכים במידה משמעותית מן המחירים הממוצעים של לחם אחיד שחור פרוס. מכך נובע, כי ככל שהדברים אמורים במאפיית ברמן, צפוי היה כי המבצעים לא יימשכו לטווח זמן ארוך, הגם שסיומם לא היה אימיננטי, בעת שכלול ההסדר הכובל. בנתון זה יש כדי למתן את הנזק הפוטנציאלי, אשר היה יכול להיגרם לציבור הצרכנים כתוצאה מהמשך יישומה של ההסכמה הראשונה. עם זאת, לא נובע מכך שתקופת ההסדר הכובל הייתה מוגבלת, שכן אין זיקה הכרחית בין תקופת המבצעים מצד אחד, ובין תקופת ההסדר הכובל מצד שני.

25. צו הקיבוע. נושא זה נדון בהרחבה בהכרעת הדין (פסקה 561 ואילך). נקבע, בין היתר, כי המשטר נשוא צו הקיבוע היה בתוקפו פרק זמן מוגבל, מספר שנים לפני האירועים נשוא ההליך שבפניי. רשות ההגבלים העסקיים התנגדה באופן עקבי לקיבוע האמור. עמדתה, בסופו של דבר, התקבלה. נקבע כי אין בנושא זה כדי להתיר לנאשמים לעשות דין לעצמם. על רקע כל אלה, משקלו של נושא זה, בגזר הדין, אינו רב.

26. העדר מנגנון ענישה. בהכרעת הדין נקבע כי הצדדים להסדר הכובל לא הנהיגו מנגנון ענישה ממשי במקרה של הפרות. לצד זאת נקבע, כי נוכח מכלול ההיבטים הנוגע לעניין, אין בהעדר ענישה כדי לגרוע מן התמונה הכוללת הנוגעת ליציבותו של ההסדר הכובל. בסופו של יום, עיקר משקלו של עניין זה הוא בהעדרו של נתון, אשר אילו היה מתקיים, יתכן והיה מביא להחמרה בעונש (השוו בעניין לימור הנ"ל, בפסקה 85).

27. המניע לביצוע העבירות. נטען מטעם מאפיית ברמן, כי המניע לביצוע העבירות היה הישרדות, על רקע חשש כי המאפיות לא יוכלו להמשיך להתקיים במחירי השלוש בעשר. מר שניידמן אכן טען בהודעתו (ת/1370, בעמוד 29), כי המחירים היו מחירי הפסד, וכי הייתה תמונה בהם סכנת קיום למאפייה ולמפעל. להשקפה דומה ניתן למצוא הד בחומרים נוספים. עם זאת, עמדתי על כך שאפילו אם היו מוכחים הפסדים, משקלו של עניין זה כנימוק לקולא היה מוגבל. הדברים אמורים, מקל וחומר, ביחס לסברה, ולו בתום לב, של מי מן הנאשמים, אשר לא הוצגה תשתית עובדתית מספקת לביסוסה. בהקשר זה ניתן להתרשם מפער משמעותי בין חומרת הטענה בדבר סכנת קיום למאפייה, ובין התשתית שהוצעה להוכחתה. פער זה מקשה לייחס לעניין זה משקל רב.

28. מר שניידמן טען, לעניין זה, כי לא היה, בזמן אמת, די זמן על מנת לבצע הערכות כלכליות בנושא זה. קשה להשתכנע מן הטעון האמור. ההסדר הכובל לא קרם עור באופן מיד. לגיבושו

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

קדמו מהלכים שונים. אילו היו הנאשמים מעוניינים בכך, לא הייתה מניעה לערוך כל בדיקה נדרשת לעניין זה. העובדה שלא נעשתה בחינה כאמור, והמאפיות העדיפו לעלות על נתיב של עשיית דין עצמית, בניגוד לחוק ההגבלים העסקיים, אינה מהווה שיקול משמעותי לקולא.

29. הזיקה בין ההסכמות. לעניין זה נקבע בהכרעת הדין, כי ישנה זיקה סיבתית וטמפורלית בין ההסכמה הראשונה ובין ההסכמה השנייה, כמובן זה שהשתיים הושגו באותה הזדמנות, כאשר ההסכמה השנייה נבעה מן הראשונה. נקבע לעניין זה כי הטריגר להסכמות היה נעוץ ברצון להביא להפסקת המבצעים של שלוש בעשר. בהקשר זה, אני מביא בחשבון את הקביעה, כי ביסוד מכירתם של ככרות לחם במחירים של 3 ו-4 בעשר, היה לא רק מניע תחרותי, אלא גם מניע עונשי הרתעתי. מדובר במניע אשר על פי טיבו, נועד להפחית את התמריץ להתחרות, ולהביא לצינון תחרות. לכך יש לתת משקל. בה בעת יש לזכור, כי נקבע בהכרעת הדין, שאין לקרוא לתוך ההסכמות קביעה, כי ההסכמה השנייה הייתה נלווית או אגבית. מדובר בהסכמה פוזיטיבית נוספת. משהושגה, היא עומדת על רגליה שלה. משגובשה, היא מצויה במישור שונה מן ההסכמה הראשונה. תוצאותיה, בכוח ובפועל, שונות. יישומה של ההסכמה השנייה לא היה כרוך ביישום ההסכמה הראשונה. היבטים אלה בהכרעת הדין מקטינים במידה ממשית את המשקל לקולה שניתן לייחס להיבט זה של ההסדר הכובל.

30. רוויה. בהכרעת הדין נדחו טענות, המבקשות לקשור בין רוויה כביכול של המאפיות הנדונות בה, ובין התנהגותן התחרותית בתקופת ההסדר הכובל. במצב זה, אין בטענות האמורות כדי לסייע למאפיות גם בשלב הנוכחי.

31. התחרות שקדמה להסדר. קבוצת דוידוביץ' טענה כי מר דוידוביץ' ומאפיית דוידוביץ' הם אלה שחוללו את התחרות שהיוותה טריגר להסדר. נטען כי זו נסיבה העומדת לזכותה. אין בטענה זו כדי לסייע להם באופן ממשי, משבחרו להפסיק את התחרות, ולהיות צד להסדר כובל (ראו בהקשר זה בע"פ 2560/08 מ"י נ' וול ואח' (6.7.09), בפסקה קב'). הוא הדין במאפיית ברמן, אשר טרם גיבש ההסדר הכובל, חוללה תחרות באזור הצפון.

32. בנקודה זו, יש צורך להתייחס לנושא נוסף שעלה בטיעונים לעונש, והוא הסדר הטיעון שנכרת בגדרו של תיק זה עם אחד הנאשמים, מר רחמים (רמי) סגן (להלן – מר סגן). מר סגן שימש, בתקופה הרלוונטית לכתב האישום, מנהל הפצה של מאפיית ברמן. הסדר הטיעון גובש בשלב מוקדם של ההליך, טרם הוחל בשמיעת הוכחות. מר סגן הודה בעבירה של הסדר כובל בנסיבות מחמירות.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

בהתאם להסדר הטיעון בעניינו, הוטלו עליו ששה חודשי מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודות שירות, וקנס כספי בסך של 50,000 ₪.

33. מן החומר שבפני עולה, כי יש פער משמעותי בין העובדות בהן הודה והורשע מר סגן, ובין העובדות שנקבעו בהכרעת הדין בענינם של הנאשמים שבכותרת. על פי העובדות בהן הודה מר סגן, הוא נטל חלק במספר פגישות, לצורך גיבוש ההסדר הכובל, יישומו ויישוב מחלוקות שהתעוררו אגב יישומו. עוד הוסכם בענינו, כי מעורבותו של מר סגן ביישום ההסדר הייתה חלקית בלבד, מהמחצית השנייה של חודש פברואר 2010 ועד לסוף חודש אפריל 2010; היא התייחסה למקומות ספציפיים, ולא לכל הארץ; היא נגעה למספר לקוחות קיימים, מסוג ישיבות, מכולות ומינימרקטים. הוסכם גם, כי ההסדר הכובל לגבי אי תחרות על לקוחות קיימים יושם על ידי מר סגן בפועל במספר מינימרקטים ומכולות באזור ירושלים, במינימרקט אחד בחולון, בבית שמש ובמספר ישיבות באזור ירושלים. לגבי ההסדר הכובל לעניין העלאת מחירי לחם אחיד פרוס וחלה, הוסכם כי הוא יושם בפועל על ידי מר סגן במספר מינימרקטים ומכולות בבני ברק, ירושלים ובית שמש. כן הוסכם, כי מר סגן לא היה יוזם ההסדרים המתוארים בכתב האישום, ומעורבותו הייתה מצומצמת ונקודתית. בהקשר זה יש להוסיף, כי מר סגן לא נטל חלק בישיבה ביום 23.2.10, בה גובש ההסדר הכובל¹.

34. מכל האמור עולה, כי הן מנקודת המבט של חיסכון בזמן שיפוטי, הן מנקודת המבט של נטילת אחריות, הן מנקודת המבט של העובדות המטריאליות הנוגעות לאחריות הפלילית, לא ניתן לגזור גזירה שווה בין ענינו של מר סגן ובין ענינם של הנאשמים שבכותרת. אכן, הנאשמים הגיעו להסכמות דיוניות, אשר חסכו משאבים לא מבוטלים. מטיעוניהם עולה גם, כי נעשה מצידם ניסיון להגיע להסדר עם המאשימה (אשר לא צלח), כבר בשלב מוקדם של ההליכים. נתונים אלה אני מביא בחשבון לזכותם. חלק מטענות הנאשמים התקבלו בהכרעת הדין, וגם לכך יש משקל. עם זאת, גם במסגרת הסכמות אלה, נדרשה השקעת משאבים של ממש, הן מן הצדדים, הן מבית המשפט, לצורך הכרעת דינם של הנאשמים. בניגוד לנאשמים נשוא גזר דין זה, אשר כפרו בכך שביצעו עבירה של צד להגבל עסקי בנסיבות מחמירות, מר סגן נטל אחריות לעבירה זו. הגם שהודאתם החלקית של הנאשמים אינה נטולה משמעות ערכית, זו אינה שקולה להודאתו של מר סגן.

35. זאת ועוד. העובדות שנקבעו בהכרעת הדין בענינם של הנאשמים, כפי שפורטו לעיל, אינן זהות או דומות לאלה בהן הודה מר סגן. הן סבות על יישום נרחב של ההסדר הכובל, על שני חלקיו. הן

¹ גם מר קינן לא נטל חלק בפגישה האמורה. בה בעת, עולה מחומר הראיות כי היה מודע להסדר הכובל המתגבש, עוד בטרם שוכלל (ראו שיחות ת/2410, 22.2.10; ת/2416, 23.2.10).

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

חמורות יותר, ובמידה משמעותית, מאלה שעמדו בבסיס הסדר הטיעון בעניינו של מר סגן. לחובתו של האחרון גם לא נזקפת העובדה, שנקבעה ביחס לנאשמים שבכותרת, כי ההסדר הכובל נפסק רק בשל חקירת הרשות. מעמדו של מר סגן אינו דומה למעמדם של מר שניידמן ומר דוידוביץ', שהיו המנכ"לים של החברות. מעורבותו בהסדר הכובל גם אינה דומה לזו של מר קינן, לגביו נקבע בהכרעת הדין כי הייתה לו מעורבות משמעותית ופעילה ביישומו של ההסדר הכובל; כי היה שלוב בעשייה הרבה הנוגעת להסדר, בשלבי חייו השונים; וכי מעורבותו "הייתה בולטת, שוטפת ועקבית". כל אלה אינם רלוונטיים למר סגן. אף כי בעניינו של מר קינן נקבע גם, כי "נטה להפחית בשיתוף הפעולה עם ההסכמות, לא מיהר לפעול, וגם כשפעל, לא עשה כן בעוצמה מרבית. הוא אף ספג טענות, בהזדמנויות שונות, על רקע זה", אין מקום לזהות בינו ובין מר סגן.

36. אכן, עמידה של הנאשמים על זכותם החוקית לניהול הליך, אינה מהווה נימוק להחמיר בעונשם. בה בעת, בנסיבות האמורות לא נזקף לזכות הנאשמים נימוק משמעותי אשר עמד לזכותו של מר סגן אשר בחר להודות. בשל כך, לא ניתן לגזור גזירה שווה במקרה הנוכחי מן העונש שהוטל על מר סגן (ראו ע"פ 5640/97 רייך נ' מדינת ישראל פ"ד נג(2) 433 (1999); ראו גם ע"פ 9449/01 יוספברג נ' מדינת ישראל (4.2.02); ע"פ 7721/11 זובידאט נ' מדינת ישראל (6.7.12)). לכך יש להוסיף, כי קיים הבדל מושגי בין מתחם הענישה על פי תיקון 113, ובין טווח הענישה הנקבע בגדריו של הסדר טיעון (ע"פ 512/13 פלוני נ' מדינת ישראל (30.9.13)).

37. חרף כל האמור, העונש שנגזר על מר סגן הוא נתון רלוונטי בקביעת עונשם של הנאשמים. בע"פ 7086/06 מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת חשמל ומזורים ובקרה בע"מ (31.5.07), פסק בית המשפט העליון בהקשר קרוב כי

"...לאור החשיבות הנעוצה בשמירה על רמה כללית של אחדות בענישה כלפי מי שביצעו את אותה עבירה באותן הנסיבות ובאותו המועד, הנובעת הן מטעמים הקשורים בתחושת הצדק בקרב הציבור ואצל העברייני עצמו, הן מסיבות הקשורות במהות העבירה ובשיקולי הענישה הנדרשים, אין זה ראוי, ככלל, לנתק לחלוטין בין העונשים ולהשית על הנאשמים שלא הודו עונש חורג באופן משמעותי מזה שנגזר במסגרת הסדר הטיעון" (בפסקה 17).

באותה פרשה נפסק עוד, כי "בהתעלם משיקולים נוספים, יש טעם בטענה שיש לראות בעונשים שנגזרו במסגרת הסדר טיעון כנקודת מוצא לעונשים שנגזרו על מי שלא נקשר בהסדר כאמור במיוחד כשמדובר בצדדים לביצועה של אותה העבירה, כשמידת החריגה מן העונש בהסדר הטיעון

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

תיגור, בין שאר השיקולים, גם על פי מידת ההמתקה בעונשו של הצד להסדר בעקבות נכונותו להיקשר בו, על כל היתרונות הנודעים להיקשרות בהסדר טיעון".

38. ברוח דומה, פסק בית המשפט העליון בפרשה אחרת, כי מידת הפער בענישה בין שני מקרים אשר באחד מהם מדובר במי שהודה במסגרת הסדר טיעון, ובשני במי שהורשע לאחר שמיעת הוכחות, צריך שתעמוד ביחס סביר לשיקולים, המצדיקים את ההבחנה ביניהם (עניין זובידאט הנ"ל, פסקה 10). יוצא, כי גזר הדין בעניינו של מר סגן הוא נתון רלוונטי בהליך הנוכחי, ובה בעת אינו מהווה סוף פסוק לעניין מתחם העונש ההולם, או לעניין העונש המתאים.

39. נימוקים פרטניים. בקביעת מתחם הענישה, יש מקום לתת את הדעת לנתונים הרלוונטיים לכל נאשם ונאשם. תפקידיהם של הנאשמים בהיררכיה הארגונית של החברות הרלוונטיות היו שונים. מר קינן שימש כמנהל שיווק של מאפיית דוידוביץ'. מר שניידמן שימש כמנכ"ל שכיר של מאפיית ברמן. מר דוידוביץ' שימש הן כמנכ"ל של מאפיית דוידוביץ', והן כבעלים של המאפייה. יש ממש בטענת המאשימה, כי המנכ"לים היו אלה שגיבשו את ההסדר הכובל, והנחו את דרגי השטח לבצע את ההסכמות. כעולה מן המתואר בהרחבה בהכרעת הדין, המנכ"לים גם היו מעורבים באופן אישי ופעיל ביישומם של ההסדר הכובל. עם זאת, יש שוני בין מר שניידמן ובין מר דוידוביץ', שכן כמנכ"ל שכיר, לא היה מר שניידמן צפוי להפיק טובת הנאה אישית כפועל יוצא מן ההסדר הכובל. מר דוידוביץ', אשר כבעלים של מאפייה היה צפוי לטובת הנאה כאמור מעליית המחירים (וראו בהקשר זה בשיחה ת/2529, 3.3.10, בה נטל חלק (בעמוד 1)). בהקשר זה נקבע בהכרעת הדין, כי מדבריו של מר דוידוביץ' עצמה עלה, כי היכולה של מאפיית דוידוביץ' להעלות את מחיריה הייתה קשורה, בנסיבות העניין, לאופן הפעולה של מתחרותיה.

40. אשר למר קינן, הרי שהוא היה בדרג ביצועי, אשר קיבל הוראות מן הממונים עליו ודיווח להם. עם זאת, מדובר בדרג ביצועי בכיר. מר קינן היה מעורב ביישום ההסדר הכובל. הוא נטל חלק בשיחות ובפגישות בקשר לכך. כנזכר לעיל, מעורבותו תוארה בהכרעת הדין כבולטת, שוטפת ועקבית. עם זאת, יש ממש בעמדת המאשימה כי חלק זה קטן מחלקם של המנכ"לים. אין מחלוקת, כי מר קינן לא היה בין יוזמי ההסדר הכובל. הוא לא נטל חלק בפגישה ביום 23.2.10, בה גובש ההסדר. לגבי מר קינן נקבע בהכרעת הדין, כי נטה להפחית בשיתוף הפעולה עם ההסכמות, לא מיהר לפעול, וגם כשפעל, לא עשה כן בעוצמה מרבית. נקבע עוד, כי אף ספג טענות, בהודמנויות שונות, על רקע זה. בתוך כך, למר קינן לא הייתה צפויה טובת הנאה ממונית כפועל יוצא מן ההסדר הכובל. על רקע כל אלה, במתחם הענישה בעניינו של מר קינן יש מקום למיתון משמעותי בעונשו של מר קינן, ביחס לעונשים שיוטלו על מעורבים בעלי תפקיד משמעותי יותר בהסדר הכובל (השוו

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

לפסק הדין הנ"ל בעניין שופרסל, לפסקה קיב', בה הוקל בעונשו של מעורב, נוכח העובדה שחלקו בעבירה אחת בה הורשע היה פחות במידה משמעותית מזה של מעורב אחר, והרשעתו בעבירה אחרת נבעה מתפקידו, ולא הייתה כמבצע בצוותא). בטיעוני ההגנה נמתחה הקבלה בין מר קינן ובין מר סגן. ברם, אין בטיעונים האמורים כדי להקהות את חודם של ההבדלים המשמעותיים בין הכרעות הדין בעניינו של כל אחד מהם, עליהם עמדתי לעיל.

41. ביחס למאפיית דוידוביץ', אין מחלוקת כי זו לא הייתה הכוח המניע מאחורי גיבוש ההסכמות שבהסדר הכובל. בכל הנוגע להסכמה הראשונה, לעניין העלאת המחירים, היא גם נטתה ליישם את ההסכם באופן איטי וחלקי, ביחס לציפיות שהועלו כלפיה. עם זאת, העלתה את המחירים באופן משמעותי. היא לקחה חלק פעיל ביישום ההסכמה השנייה, שעניינה אי תחרות על לקוחות קיימים. היא הייתה חוליה חיונית בהסכמות. בהכרעת הדין נקבע בהקשר זה, כי בלא השתתפותה היה קושי טבוע לגבש הסכמות בעלות משמעות. במצב זה, אין בנימוק האמור כדי לסייע לקבוצת דוידוביץ' באופן משמעותי.

42. ספציפית, לגבי מאפיית דוידוביץ', נקבע גם כי הייתה ערוכה להמשך מחירי ה-3 בעשר לאורך זמן, וכי היה מדובר במהלך אסטרטגי של המאפייה, הגם שמר דוידוביץ' לא היה מעוניין להמשיך לטווח רחוק עם מחירי השלוש בעשר.

43. יש ממש בטענה, כי מאפיית דוידוביץ' קטנה יותר ממאפיות אחרות שהיו צד להסדר הכובל. עם זאת, בנסיבות המקרה המשקל שניתן לייחס לנתון זה אינו רב. מאפיית דוידוביץ' היא מאפייה תעשייתית גדולה. המחזור הכספי השנתי שלה, עולה, במידה משמעותית, על 100 מיליון ₪. לא מדובר בגורם זניח, צדדי או שולי. זאת ועוד. הפגיעה הנובעת מהסדר כובל אינה נגרמת בעיקרה בשל חלקו היחסי של חבר זה או אחר בהסדר. היא נובעת מן ההתנהגות המתואמת בין מי שאמורים להתחרות האחד בשני. נקודת המבט לעניין זה היא כוללת. לכן, אין מקום לבודד את חלקו של כל צד בהסדר הכובל. כל אחד מן הצדדים להסדר הוא חלק שלוב והכרחי, במערכת שלמה. לכן, הגם שחלקו היחסי של כל צד להסדר הוא נתון רלוונטי בקביעת העונש, משקלו אינו מכריע. ברוח זו הנחה בית המשפט העליון, כי "הקריטריון של גובה המחזור של המערערות איננו קריטריון יחיד בענישה; ועצם השתתפותן של חברות בהסדר כובל השולט על נתח מרכזי של השוק מחייבת קביעת פלטפורמה משותפת בסיסית ברמת הענישה, שמעבר לה ראוי לדרג את עונשיהם של הנאשמים השונים לפי מידת חלקם בביצוע העבירות" (ע"פ 8219/99 עזרא חומרי הדברה וצרכי חקלאות נ' מדינת ישראל (2.7.01)).

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

44. מאפיית דוידוביץ' מעלה על נס את העובדה, שבהכרעת הדין נקבע, לעניין מספר הקמעונאים המדויק להם ספקה המאפיה ככרות לחם במחירים של 3 בעשר, כי לא הוכחו סדרי גודל שונים באופן משמעותי מכ – 40 חנויות, הגם שמספר זה אינו משקף באופן מדויק את מספר הלקוחות הרלוונטיים. ברם, גם לנתון זה משקל מוגבל, הואיל והשתתפותה של המאפיה בהסדר אפשרה העלאת מחירים אצל מספר רב בהרבה של קמעונאים, להם ספקו מתחריה. דברים אלה יפים בשינויים המחויבים גם לטענה אחרת של מאפיית דוידוביץ', לפיה הקביעה בהכרעת הדין, ביחס לפוטנציאל ההתפשטות של המחירים הנמוכים, היא בעלת פחות משקל לגביה, הואיל וחלקה בשוק בירושלים היה קטן יחסית.

45. בדומה למאפיית דוידוביץ', גם מאפיית ברמן לא הייתה הכוח המניע להסכמות. עם זאת, מדובר במאפיה תעשייתית גדולה, אשר להערכת מנהליה במועדים הרלוונטיים, חלקה בשוק המאפים במדינת ישראל עמד על כ 15 – 20% מכלל השוק, לכל הפחות (להערכה גבוהה יותר, ראו בהודעת מר פוגל, ת/2237, בעמוד 11).

46. בקביעת מתחם הענישה, יש חשיבות לכך שמחומר הראיות עולה בבירור כי הנאשמים היו מודעים בפועל למשמעות מעשיהם ולחומרתם. כך, בשיחה ת/2305 (3.2.10), בה נטל מר שניידמן חלק, עלה נושא הגשתו של כתב אישום פלילי בעבירות של הגבלים עסקיים בעניין רוזנהויז (בעמודים 1 – 2). המודעות לכך שהעלאת מחירים מתואמת עלולה לעלות כדי קרטל, עולה גם בשיחה נוספת בה היה מר שניידמן צד (ת/2360, 12.2.10, בעמוד 7). בשיחה נוספת בה נטל מר שניידמן חלק, עלה הצורך בזהירות מול קמעונאי, אשר מחה על כך שמאפיית ברמן המשיכה לספק לו לחמים, חרף רצונו לעבור למאפיית דוידוביץ' (ת/2591, 10.3.10, בעמוד 3). בעוד שיחה, הביע מר שניידמן חשש מפני פעולה משותפת של המאפיות, שמא תועלה בהמשך לכך טענה לקרטל אסור (ת/2667, 7.4.10, בעמוד 4; למודעותו של מר שניידמן לפליליות המעשים, ראו גם ת/1370, בעמוד 24). אוסיף, כי בהכרעת הדין נקבע, לגבי מר שניידמן, כי הציג כלפי עובדים שלו מצגים שמטרתם למנוע את גילוי של ההסדר הכובל, אשר מר שניידמן היה מודע לפליליותו.

47. כתב האישום האמור בעניין שופרסל עלה גם בשיחה ת/2310 (בעמוד 3 ואילך), בה נטלו חלק מר קינן ומר דוידוביץ' (למודעותו של מר דוידוביץ' לאי חוקיות ההסדר הכובל שנקשר, ראו גם בהודעתו, ת/1431, בעמוד 10).

48. התוצאה המצרפית של כל האמור היא, כי איני מקבל את עמדות מי מהצדדים. מכלול הנתונים עליהם עמדתי מלמד, כי יש במקרה זה הן יסודות מחמירים, הן יסודות מקלים. מתחם הענישה

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

המתחייב במקרה זה ראוי כי יהיה מאוזן, ולא ייטה לצד המקל, או המחמיר. לעניין זה, לא מקובלת עליי עמדת המאשימה, לפיה מדובר במקרה הנמצא ברף העליון ביותר של עבירות הגבלים עסקיים. עמדה זו אינה מידתית. היא מחמירה מדי. היא אינה נותנת משקל נאות לשיקולים לקולא, עליהם עמדתי. לכן, אין בידי לקבל את עמדת המאשימה לגבי מתחם הענישה².

49. בה בעת, איני מקבל את עמדת הנאשמים, לפיה תקרת המתחם עומדת על עבודות שירות (6 חודשים ביחס לה"ה שניידמן, ודוידוביץ'), ורצפתו נעה בין מאסר על תנאי (ביחס למר קינן) ועבודות שירות (3 או 4 חודשים ביחס למנכ"לים). עמדה זו נוטה להפחית, במידה משמעותית, בחומרת העבירה בה הורשעו הנאשמים ונסיבות ביצועה, כפי שפורטו בהרחבה בהכרעת הדין, ובאופן תמציתי יותר לעיל, ובכלל זה בתוכנן של ההסכמות, בפגיעה המשמעותית בתחרות הטמונה בהן, באכיפתן ויישומן, בנזקיהן, בכוח ובפועל, בתפקידם הממשי של הנאשמים בגיבושן ובהוצאתן לפועל, בקהל היעד שלהן (ביחס להסכמה הראשונה), המוצרים הבסיסיים שבמרכזן (ביחס להסכמה הראשונה), היקפן הגיאוגרפי והענייני הנרחב (ביחס להסכמה השנייה). היא גם אינה נותנת משקל ראוי למדיניות הענישה בעבירות הנדונות.

50. מטיעוני שני הצדדים עולה כי אינם רואים מקום להבחין באופן ממשי, בכל הנוגע למרכיב המאסר או עבודות השירות, בין מר שניידמן ובין מר דוידוביץ'. עמדה זו מקובלת עליי. אכן, מצבם של השניים אינו זהה. מר שניידמן היה מנכ"ל שכיר של מאפייה גדולה. מר דוידוביץ' היה מנכ"ל ובעלים של מאפייה גדולה פחות. כעולה מהכרעת הדין, חלקם במיזם העברייני אינו זהה. מאפיית דוידוביץ' נטתה להפחית ולהאט את שיתוף הפעולה שלה בכיצוע ההסכמה הראשונה. בה בעת, הייתה חוליה מהותית בגיבוש ההסכמות, ואף יישמה אותן. שני המנכ"לים היו מעורבים באופן אישי ופעיל ביישום ההסכמות. בראיית המכלול, אין גורם ברור, המצדיק הבחנה מעשית ביניהם.

51. בהקשר זה נתתי דעתי לטענת ההגנה, כי בתקדימים העוסקים בענישה בעבירות הגבלים עסקיים, אין תקדים לכך שעל מנכ"ל שכיר הוטל עונש של מאסר מאחורי סורג ובריח. מקובל עליי, כי לעניין מתחם הענישה בעבירה של הגבלים עסקיים יכולה להיות משמעות לשאלה אם אדם הוא שכיר או בעלים בעסק הרלוונטי. הדבר יכול להקרין על טובת ההנאה הצפויה לו כתוצאה מן העבירה. עם זאת, אין מדובר בשיקול המאפיל על שיקולי הענישה שפורטו לעיל. יש לזכור, כי גם מנכ"ל שכיר

² 2.5 – 4.5 שנות מאסר בפועל, וקנס בשיעור של 300 – 700 אלף ₪, ביחס לכל אחד מן המנכ"לים; ביחס למנהל המכירות של דוידוביץ', מר קינן, שנה עד שלוש שנות מאסר לריצוי בפועל, וקנס בשיעור של 100 – 300 אלף ₪, ביחס למנהל המכירות של מאפיית דוידוביץ', מר קינן; קנס בשיעור של 3.5 – 4.5 מיליון ₪ ביחס למאפיות ברמן ודוידוביץ'; קנס בשיעור של 2 – 3.5 מיליון ₪ למאפיית אלומות.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

יכול להיות גורם בעל חשיבות בגיבושו של הסדר כובל או ביישומו. לכן, ההצדקות העיקריות למדיניות הענישה המחמירה בעבירות אלה, עליהן עמדתי לעיל, חלות בעיקרן גם על אדם כמו מר שניידמן, אשר זה היה מעמדו ותפקידו במועדים הרלוונטיים לתיק זה.

52. אשר לקנסות. לתה טענה כי תקרת הקנס שניתן להטיל על כל אחד מן המעורבים צריכה להיגזר מן הנזק הישיר שניתן לייחס לאותו מעורב, להבדיל מן הנזק הכולל שנגרם. טענה זו אין בידי לקבל. היא נגועה במידה של מלאכותיות. ההסדר הכובל נשוא ההליך שבפניי הוא שלם. לא ניתן היה לכונן אותו בלא השתתפותם של כל המעורבים בו. תרומתם של כל המעורבים הייתה, מנקודת מבט זו, חיונית וחסרת תחליף. לכן, הקנס המרבי במקרה זה צריך להיגזר ממלוא הנזק שגרם ההסדר הכובל, כאשר לעניין זה סעיף 63 (א) לחוק העונשין קובע קנס מרבי בגובה של פי ארבע מן הנזק האמור. בכך אין, כמובן, כדי לגרוע מן הסמכות, ואף החובה, להפעיל שיקול דעת, ולהתאים את שיעור הקנס שייגזר על כל אחד מן המעורבים, באופן שיהיה מידתי ביחס למכלול הנסיבות הרלוונטיות, ובהן חלקו היחסי בהסדר ובנזק שנגרם בגינו. הדברים אמורים הן בשלב של קביעת מתחם העונש ההולם, הן בשלב של קביעת העונש המתאים.

53. לכך יש להוסיף, כי שיעורו המרבי של הקנס במקרה זה נגזר גם משילובן של הוראות סעיפים 47א, 47(א) סיפא לחוק ההגבלים העסקיים, וסעיף 61 לחוק העונשין. השילוב האמור מביא לשיעור מרבי של קנס בגובה של פי עשרה מן הסכום הקבוע בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין. יודגש, כי קנס זה מצטבר לקנס שניתן לפסוק מכוח סעיף 63 לחוק (ראו בהקשר זה בסעיף 61(ב) לחוק העונשין). התוצאה של כל האמור היא, כי שיעור הקנס המרבי שניתן לפסוק במקרה זה עומד על 4.26 מיליון ₪, ולא כפי שטענה ההגנה (שש מאות אלף ₪).

54. אני קובע, לנוכח מכלול השיקולים עליהם עמדתי, כי מתחם הענישה בעניינם של מר שניידמן ושל מר דוידוביץ' עומד על 9 – 18 חודשי מאסר לריצוי בפועל. אשר לקנס הכספי, קיים בין השניים שוני רלוונטי, הנוגע לאינטרס הכספי שלהם במאפיות ולטובת ההנאה שהיו עשויים להפיק כפועל יוצא מן ההסדר הכובל. בנסיבות אלה, מתחם הקנס בעניינו של מר שניידמן עומד על 150,000 – 250,000 ₪, ובעניינו של מר דוידוביץ' על 200,000 ₪ – 350,000 ₪.

55. אשר למר קינן, הרי שנוכח מעמדו כגורם מבצע, הגם שבכיר, במאפייה, והעובדה שלא נטל חלק בגיבוש ההסכמות, להבדיל מיישומן ואכיפתן, יש מקום למתחם ענישה נמוך יותר, העומד על מאסר בפועל של 6 – 12 חודשים, אשר ברף הנמוך יכול שחלקו (עד שלושה חודשים) ירוצה

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

בעבודות שירות. בה בעת, נוכח מכלול השיקולים עליהם עמדתי, גם ברף הנמוך, כולל מתחם הענישה רכיב של מאסר בין כותלי הכלא ממש. בכל הנוגע לשיעור הקנס, מתחם הקנס בענייני עומד על 100,000 – 150,000 ₪.

56. אשר למאפיות, בשים לב למכלול הקביעות בהכרעת הדין, ולגודלן היחסי של המאפיות, מתחם הענישה בעניינה של מאפיית ברמן עומד על קנס בשיעור של 1 – 2 מיליון ₪. מתחם הענישה בעניינה של מאפיית דוידוביץ' עומד על 500,000 ₪ - 1 מיליון ₪. מתחם הענישה בעניינה של אלומות (אשר המחזור שלה עומד על כשליש מזה של מאפיית דוידוביץ'), עומד על 300,000 ₪ - 600,000 ₪.

57. העונש המתאים. על רקע זה, יש לפנות לקביעת העונש המתאים לנאשמים בנסיבות העבירה (סעיף 40 לחוק העונשין). אתיחס עתה באופן פרטני לענייניו של כל אחד מן הנאשמים.

58. מר שניידמן. נקודת המוצא לדיון מצויה במתחם הענישה עליו עמדתי. מצד חומרת העבירה בנסיבותיה, המקרה אינו מצוי סמוך לקצותיו של מתחם הענישה. אוסיף, כי במקרה זה, קיימים שיקולים של הרתעת הרבים, אותם יש להביא בחשבון בקביעת העונש המתאים (סעיף 140 לחוק העונשין). מפסיקת בית המשפט העליון עולה, בהקשר זה, כי יש צורך בהרתעת הרבים מפני ביצוע עבירה מסוג העבירה שביצע הנאשם. מאפייני המקרה מעלים יסוד מוצק לקבוע כי יש סיכוי של ממש שהחמרה בעונשו של הנאשם תביא להרתעת הרבים. הדברים אמורים בכך שמדובר בעבירה אינסטרומנטלית שבוצעה תוך תכנון ומחשבה מראש, ואשר יש בה ממד כלל ציבורי הנובע מהשלכתו על ציבור גדול, מהיקף התפרשותו של ההסכמות במישור הגיאוגרפי והענייני, מכך שאחת מהן נוגעת למוצר בסיסי.

59. יש להביא בחשבון את פגיעתו של ההליך הפלילי בנאשם, הן על רקע גילו, הן על רקע מעמדו המקצועי והישגיו. מר שניידמן אינו אדם צעיר. הוא יליד 1944. יש לכך משקל מסוים בבחינת ההשפעה שעשויה להיות למידת העונש עליו. עם זאת, אין מדובר בגיל מבוגר כדי כך, שלעניין זה יינתן משקל רב או מכריע, באופן העשוי להביא להקלה משמעותית. יש גם ממש בטענת המאשימה כי אין זה יוצא דופן שאנשים בתפקידו של מר שניידמן יהיו בגיל דומה לשלו.

60. הוצג חומר רפואי הנוגע למר שניידמן במעטפה חתומה (נ/1 לעניין העונש). ניתן להתרשם, כי לא מדובר במצב קיצוני או חריג. ככל שהוא דורש טיפול, ניתן להניח כי טיפול כאמור יינתן

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

במסגרות הקיימות לכך בשב"ס. מטיעוני ההגנה עולה, כי מצבו הרפואי של מר שניידמן אינו מונע ממנו לעבוד.

61. מן הטיעונים שבפניי עולה, כי עבודתו של מר שניידמן במאפיית ברמן הסתיימה, על רקע העבירות נשוא כתב האישום שבפניי. יש בכך משום פגיעה משמעותית באדם שבנה עצמו בעבודה קשה, והגיע לתפקיד בכיר (ראו סעיף 40א(3) לחוק העונשין). יש לתת לכך את המשקל הראוי. אני מביא בחשבון, כי הרשעה בעבירה הנדונה מותירה בהכרח חותם של פגיעה משמעותית בשמו הטוב של אדם בעל מוניטין כזה של הנאשם. יש גם יסוד מוצק להניח, כי עונש מאסר בפועל יפגע בנאשם פגיעה מהותית.

62. הועלתה טענה בדבר פגיעה במשפחתו של מר שניידמן. בתו העידה בפניי בכנות וברגישות. אני מביא את עדותה בחשבון. ניתן להתרשם, כי ההליך הפלילי הותיר צלקת על משפחתו של מר שניידמן, וגבה ממשפחתו מחיר אישי לא קל. ניתן להתרשם, כי לענישה מחמירה עלולה להיות תוצאה דומה. עם זאת, לא הוצבע בהקשר זה על פגיעה ייחודית, החורגת ממה שניתן לצפות במקרים כגון דא. יוצא, כי בנסיבות העניין, משקלו של שיקול זה – מוגבל.

63. אני מביא בחשבון לזכותו של מר שניידמן את התמונה החיובית שעלתה בפרשת העונש, הן מן העדויות, הן מן הראיות בכתב שהוגשו, ביחס לאישיותו ופועלו. מן העדויות עולות רגישות ומסירות אישית, משך שנים ארוכות, למשפחתו של עובד במאפייה. עולה, כי אין מדובר במקרה יוצא דופן, וכי לאורך השנים הפגין מר שניידמן יחס אישי לעובדי המאפייה, דאג לרווחתם, וגילה מסירות רבה כלפיהם וכלפי מקום עבודתו. עולה תמונה של מנהל חרוץ ומוערך, החותר לקדם את המאפייה בניהולו, ומקפיד לרדת לפרטים. עולה, כי מר שניידמן הקים משפחה חמה ומלוכדת, וכי לאורך השנים עולה, כי במישורים שונים של חייו, התגלה מר שניידמן כאדם ערכי והגון, התורם, גם מכספו, לזולת. עולה גם כי שירת שירות צבאי ארוך.

64. יש לייחס משקל, לזכות הנאשם, לתפקודו החיובי ולתרומתו לחברה. עם זאת, בעבירות מן הסוג הנדון תופעה שכיחה היא כי נאשמים הם אנשים נורמטיביים. יש בכך כדי להפחית מן המשקל אשר יש לייחס לתפקודו התקין של נאשם. היותו של נאשם אדם נורמטיבי אף נוטה לא אחת להעצים את חומרת הסטייה מן השורה בביצוע עבירות על החוק (ראו ע"פ 267/13 לוי נ' מדינת ישראל (23.6.13), בפסקה 17 לפסק דינה של כב' השופטת ד' ברק ארז). אין בשיקולים אלה כדי לאיין את פועלו החיובי של אדם העומד לדין. נתון זה הוא חלק בלתי נפרד מאישיותו. מן הראוי לתת לו את המשקל ההולם, על פי נסיבות העניין. הדבר אף מתחייב במפורש מהוראת סעיף 40א(7) לחוק

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

העונשין. לכך יש משקל מסוים במקרה זה. עם זאת, לא מדובר בתרומה חריגה לחברה, אשר יש בה כדי להטות את הכף באופן משמעותי.

65. מדבריו של מר שניידמן בבית המשפט ניתן היה להתרשם כי הוא מבטא חרטה כנה על מעשיו. גם לכך אני נותן משקל. עם זאת, יש ממש בעמדת המאשימה כי נטילת האחריות, בגדרה הודה מר שניידמן הודאה חלקית במיוחד לו בכתב האישום, לא הייתה מלאה, ונעשתה זמן לא מבוטל לאחר הגשת כתב האישום.

66. יש להביא בחשבון מידה של שיתוף הפעולה שבא מצדו של הנאשם, הן בחקירותיו, הן באופן ניהולו של ההליך הפלילי (סעיף 40א(6) לחוק העונשין). עם זאת, משקלו של שיקול זה בנסיבות העניין אינו רב, הן נוכח קביעות ביקורתיות ביחס לעדות הנאשם, אשר מצאו את ביטוי בהכרעת הדין, הן נוכח העובדה שמרכז הכובד של שיקול זה בחוק סב על שיתופי פעולה אקטיביים ואינטנסיביים עם רשויות האכיפה. לא זה המקרה שבפניי.

67. עוד יש להביא לזכות הנאשם את חלוף הזמן מעת ביצוע העבירה (סעיף 40א(10) לחוק העונשין). מדובר בפרק זמן לא קצר. במקרה זה, אף פרק הזמן בו רבצה עננה של הליכים פליליים מעל ראשי הנאשמים, הוא פרק זמן של מספר שנים. לכך יש משמעות. עם זאת, אין מדובר בפרק זמן בלתי סביר, בהתחשב בהיקפי החומר בהם מדובר, בלוח הזמנים לניהול החקירה ולהגשת כתב אישום, ולמספר החשודים (ובהמשך, הנאשמים), בהם היה מדובר. במצב זה, אין בחלוף הזמן כדי לכרסם באופן משמעותי בשיקולי הענישה. בהקשר זה עמד בית המשפט העליון, בעניין אופיר הנ"ל, על כך שיש להביא בחשבון את ה"זמן הרב הכרוך בחשיפת עבירות כלכליות מורכבות" (בפסקה 14). ניתן משקל לכך שהחקירה באותו עניין הייתה מורכבת וסבוכה, כמו גם לעצם ניהול ההליך על ידי הנאשם. בהקשר זה הדגיש בית המשפט העליון, כי הנאשם "כמובן זכאי לנהל את ההליך, אלא שהזמן שנדרש לכך אינו יכול לבא בחשבון במסגרת טענתו להקלה בגין חלוף הזמן". דברים אלה יפים, בשינויים המחויבים, גם במקרה זה.

68. בכל הנוגע לענישה הכספית, אני מביא בחשבון את המניע הכספי לביצוע העבירות. עם זאת, בעניינו של מר שניידמן לא היה מניע כספי אישי לביצוע העבירות. אני מביא בחשבון גם, כי אין כל טענה למצוקה או קושי כלכלי של מר שניידמן. מר שניידמן היה שכיר בתקופת ההסדר הכולל. שכרו היה גבוה (ראו ת/1400). לטענתו, הפנסיה אותה הוא מקבל נמוכה באופן משמעותי מכך. הטענה סבירה. עם זאת, אין בפניי תשתית או טיעון כי הוא סובל ממצוקה כלכלית כלשהי. לא נסתרה ההנחה, כי אדם אשר במשך שנים ארוכות שימש בתפקיד בכיר, והשתכר היטב, הוא מבוסס

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

מבחינה כלכלית. עם זאת, נוכח דברי הנאשם, לפיהם עבודתו במאפייה הופסקה על רקע העבירות נשוא כתב האישום, אני מביא בחשבון כי עמדת המאשימה הייתה כי יש לגזור קנס ברף התחתון של המתחם לו טענה (300 אלף ₪).

69. לטענת ההגנה, יש להביא בחשבון, לטובתו של מר שניידמן, כי הוא השכיר הבכיר היחיד שהועמד לדין בגין העבירות הנדונות. שיקול זה יכול להיות רלוונטי בשלב קביעתו של העונש המתאים, כחלק מהתנהגותן של רשויות האכיפה (ראו סעיף 40'א(9) לחוק העונשין). בהקשר זה מעלה ההגנה את העובדה, שמנהל השיווק של המאפייה במועדים הרלוונטיים, כמו גם מנהל המכירות שלה, לא הועמדו לדין.

70. אין בטיעון זה כדי לסייע למר שניידמן באופן משמעותי. לא נפרשה בפניי תשתית ראייתית מלאה הנוגעים לשני נושאי המשרה האמורים. בנסיבות אלה, לא אוכל לחוות דעה מושכלת על השיקולים שעמדו ביסוד ההחלטה שלא להעמידם לדין. בתוך כך לא אוכל לקבוע, כי מדובר בהבחנה בלתי מוצדקת, או נעדרת עיגון בחומר החקירה הנוגע לדבר. בהקשר זה יש להביא בחשבון גם, כי בתיקים כגון אלה, בהם מעורבים רבים וחומר חקירה בהיקפים עצומים, אין מנוס מקביעת סדרי עדיפויות בכל הנוגע להחלטה כלפי מי יופנה כתב אישום. סדרי עדיפויות כאמור יכולים להיות מושפעים, בין היתר, משיקולים ראייתיים, כמו גם משיקולים של מעמדם ומידת האחריות של הנוגעים בדבר. אין לי יסוד, ולו לכאורי, לקבוע כי נפל פגם כלשהו בשיקול הדעת שהופעל לעניין זה על ידי המאשימה. בנסיבות אלה, לא מדובר בשיקול היכול לסייע באופן משמעותי למר שניידמן.

71. בסופם של דברים, שיקולי הגמול וההרתעה, שבבסיס מתחם הענישה, עומדים בעינם גם לנוכח השיקולים לקולה עליהם מצביעה ההגנה. התמונה הכללית המתקבלת היא כי יש לגזור על מר שניידמן עונשים, המצויים סמוך לאמצע מתחם הענישה שנקבע. בהתחשב בכל הנימוקים עליהם עמדת, התוצאה היא כי אני גוזר על מר שניידמן את העונשים הבאים:

- א. מאסר בפועל לתקופה של 12 חודשים.
- ב. מאסר על תנאי לתקופה של 6 חודשים, אשר ירוצה בפועל אם הנאשם יעבור על הוראות חוק ההגבלים העסקיים, במשך תקופה של 30 חודשים שתחילתה ביום שחרורו מן המאסר בפועל.
- ג. קנס כספי בסך של 200,000 ₪.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

7. פסילה מכהונה כדירקטור בחברות ציבוריות, מכוח סעיף 226א לחוק החברות, התשנ"ט –

1999, לפרק זמן של 5 שנים.

72. מר דוידוביץ'. השיקולים הנורמטיביים הנוגעים למר שניידמן, אשר פורטו לעיל, ובמרכזם שיקולי הרתעה והלימה, יפים אף לכאן.

73. מר דוידוביץ' הוא יליד 1950. הוצג חומר הנוגע למצבו הרפואי (סיכום מצב רפואי, 23.10.15). עולים ממנו חולאים שונים. עולה גם כי הוא זקוק לטיפול תרופתי ולתשומת לב מיוחדת. ברם, לא מדובר בחולאים חריגים. הם אינם מונעים ממר דוידוביץ' להמשיך בתפקידו התובעני כמנכ"ל ובעלים של מאפייה תעשייתית גדולה. נטען כי עד היום הוא עובד מהבוקר עד הערב באופן רצוף במאפייה. החולאים האמורים גם ניתנים לטיפול במסגרות הרפואיות שבשב"ס. גם גילו של מר דוידוביץ' אינו חריג במידה העשויה להשפיע באופן משמעותי על סוג העונש או מידתו.

74. בדומה למר שניידמן, גם ביחס למר דוידוביץ' ניתן להניח כי הרשעה בעבירה הנדונה פוגעת באופן משמעותי בשמו הטוב ובמוניטין שלו. גם כאן, ניתן להניח כי עונש מאסר בפועל יפגע כנאשם פגיעה מהותית.

75. אשר לפגיעה של עונש במשפחתו של מר דוידוביץ' ובו עצמו. הוצג גם מסמך אשר לא אעמוד בפרוטרוט על תוכנו, בשל צנעת הפרט, המלמד על פגיעה לא מבוטלת של ההליך במי מבני משפחתו (נ/5 לעניין העונש). אני מייחס לנתון זה משקל. עם זאת, הוא אינו חריג ויוצא דופן במידה העשויה למנוע הטלתו של עונש הולם, על פי העקרונות עליהם עמדתי לעיל.

76. מן העדויות שנשמעו עולה תמונה של תפקוד חברתי חיובי של מר דוידוביץ'. תוארו תרומות נדיבות, לרוב בסתר, לאורך שנים, לנזקקים, לפרויקטים חברתיים, ולארגונים שונים; סיוע בתרומה לשיפוץ בית כנסת; מאמץ מיוחד לספק לחם גם בעיתות קשות; יחס חם ותמיכה אישית בעובדי המאפייה, יחד עם נאמנות לעובדים, אנושיות, צניעות, ואכפתיות; עולה גם נאמנות למשפחתו של אחיו של מר דוידוביץ', אשר נפטר בגיל צעיר יחסית; צוינו גם תכונות כגון צניעות, יושר אישי, אינטגריטי, והגינות בסיסית. לכל אלה יש משקל, בהתאם לעקרונות עליהם עמדתי לעיל. עם זאת, על פי אותם עקרונות, משקלם של שיקולים אלה בסוג המקרים הנדון, בו מעורבים תדיר אנשים נורמטיביים, מוגבל. גם כאן, לא הוצגה תרומה חריגה לחברה, העשויה להטות את הכף באופן משמעותי.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

77. מר דוידוביץ' נטל אחריות חלקית עת הודה בחלק מן המיוחס לו בכתב האישום. כעולה מהכרעת הדין, טענות שונות שהעלה, בניסיון להפחית מאחריותו, נדחו. לגבי שיתוף פעולה עם רשויות החקירה, הודעותיו ברשות עוררו קשיים, כמפורט בהכרעת הדין. אין טענה לשיתוף פעולה אקטיבי בפעולות חקירה ואכיפה. יוצא, כי גם לעניין זה ניתן לייחס משקל מוגבל. בה בעת, אני מייחס משקל לחרטה הכנה שביטא מר דוידוביץ' בדבריו בבית המשפט.

78. עלתה טענה כי יש משמעות להד התקשורת שליווה את ההליך, וכי תחושתו של הנאשם היא שלהודאתו ולנטילת אחריות מצידו לא ניתן משקל בתקשורת. אני מוכן להניח, כי במקרים קיצוניים, הצגה פוגענית של עניין בתקשורת, החורגת מכל מידה סבירה, עלולה לגרום לנאשם פגיעה מעין עונשית, אשר ניתן להתחשב בה בשלב גזירת העונש. ברם, אין בפניי תשתית ממשית המלמדת כי מדובר במקרה אשר אלה מאפייניו. אף לא הוכחה, בהקשר זה, הקלנה תקשורתית העומדת ביחס בלתי מידתי לקביעות שבהכרעת הדין, קל וחומר יחס כה בלתי מידתי, העשוי להביא למיתון של ממש בעונש.

79. קביעות נוספות בעניינו של מר שניידמן יפות, בשינויים המחויבים, בעניינו של מר דוידוביץ'. הדברים אמורים בעיקרו של דבר במניע הכספי לביצוע העבירה (ומה גם שמר דוידוביץ' היה צפוי להפיק מן העבירה טובת הנאה, בהיותו בעלים במאפייה), ובשיקול הנוגע לחלוף הזמן.

80. התוצאה של כל האמור, על רקע הקביעות העובדתיות לעניין חלקה ומעמדה של מאפיית דוידוביץ' בגיבוש ההסדר הכובל וביישומו, ולעניין תפקידו של מר דוידוביץ', היא כי אני משית על מר דוידוביץ', את העונשים הבאים:

- א. מאסר בפועל לתקופה של 12 חודשים.
- ב. מאסר על תנאי לתקופה של 6 חודשים, אשר ירוצה בפועל אם הנאשם יעבור על הוראות חוק ההגבלים העסקיים, במשך תקופה של 30 חודשים שתחילתה ביום שחרורו מן המאסר בפועל.
- ג. קנס כספי בסך של 300,000 ₪.
- ד. פסילה מכהונה כדירקטור בחברות ציבוריות, מכוח סעיף 226א לחוק החברות, התשנ"ט – 1999, לפרק זמן של 5 שנים.
- ה. קנס. גם בעניינו של מר קינן, יפים השיקולים הנורמטיביים הנוגעים למר שניידמן, אשר פורטו לעיל, ובמרכזם שיקולי הרתעה והלימה.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

82. מר קינן הוא יליד 1955, כבן שישים. הוגש חומר הנוגע למצבו הרפואי. בדומה לנאשמים האחרים, החולאים העולים ממנו אינם חריגים. אין אינדיקציה כי הם משפיעים על תפקודו היומיומי של מר קינן במסגרת עבודתו כמנהל שיווק. ניתן להתרשם, מן החומרים שבפניי, כי מדובר בעבודה אינטנסיבית ותובענית. גם בהינתן מסמך (נ/6), המלמד על השפעה שלילית שיש להליך הפלילי על מצבו, אין מדובר בשיקולים או נתונים ייחודיים העשויים להשפיע באופן משמעותי על סוג העונש או מידתו.

83. מן החומר עולה כי מדובר באדם חרוץ, אשר בנה עצמו בעמל רב ובעבודה קשה, באיש משפחה מסור, ובאדם התורם לקהילה, וככלל באדם ישר והגון, הזוכה להערכת עמיתיו. דברים אלה עומדים לזכותו. בה בעת, משקלם מוגבל, באין סממנים מיוחדים במקרה זה ביחס לסוג זה של עבירות, המבוצע, ברגיל, על ידי אנשים אשר במישורים אחרים של חייהם תפקודם נורמטיבי. גם לגבי מר קינן אני מביא בחשבון את הפגיעה בשמו הטוב כפועל יוצא מן ההרשעה בתיק הנוכחי. יש להביא בחשבון גם נטילת אחריות (חלקית) על ידו; כי נטה לשתף פעולה בחקירתו (הגם שבהכרעת הדין נדחתה גרסתו בנקודות שונות); ומנגד, כי לא מדובר בשיתוף פעולה אקטיבי עם רשויות אכיפת החוק, העשוי להביא להקלה משמעותית בעונש. קביעות נוספות בעניינו של מר שניידמן, ובעיקרם המניע הכספי לביצוע העבירה, וחלוף הזמן, יפות גם בעניינו של מר קינן.

84. בה בעת, הוצגו בעניינו של מר קינן ראיות המלמדות על נסיבות יוצאות דופן, ואף טראגיות, הנוגעות למשפחתו של מר קינן (ראו נ/8, ובעדות הגב' אילוז). מטעמים של צנעת הפרט, איני מפרט נסיבות אלה. בהקשר זה, אין מחלוקת כי הפגיעה של העונש במשפחת הנאשם עלולה להיות פגיעה משמעותית. המאשימה מסכימה, כי הדבר הינו שיקול "מאוד משמעותי" לקולא. לא למותר להעיר, כי הגם שמתחם הענישה שהוצע על ידי המדינה בעניינו של מר קינן לא התקבל על ידי, אני מייחס חשיבות לכך שלשיטת המאשימה, יש להעמיד את העונש המתאים בעניינו של מר קינן, על הצד הנמוך במתחם הענישה הרלוונטי.

85. שקלתי, על רקע הנסיבות האמורות, האם מדובר במקרה בו יש הצדקה לסטות ממתחם הענישה. על פי המתווה שנקבע בתיקון 113 לחוק העונשין, נקודת המוצא לדיון נמצאת במתחם הענישה. עם זאת, במקרים נדירים ויוצאי דופן, זו אינה בהכרח נקודת הסיום. כך פסק בית המשפט העליון (כב' השופט ע' פוגלמן) לאחרונה בע"פ 5669/14 לופוליאנסקי נ' מדינת ישראל (29.12.15). באותה פרשה קבע בית המשפט העליון, כי במקרים חריגים רשאי בית המשפט להטיל עונשים שאינם במסגרת מתחם העונש ההולם, וזאת "משיקולי צדק" (פסקה 214 לפסק הדין). חריג זה נגזר מן

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 12-08-28192 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

החובה לפעול על פי עקרונות המידתיות, הקבועים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (שם), בפסקה 215). בהקשר זה עמד בית המשפט על הצורך בהתחשבות בשיקולים פרטניים הנוגעים לנאשם, "כחלק מהתייחסות הוליסטית למכלול נסיבות חייו" (שם, בפסקה 216). הוטעם, כי הבנייה של תהליך הענישה אינה "מלאכה מתמטית" (שם, בפסקה 217). בתוך כך, בית המשפט חזר והדגיש, כי ההתחשבות בשיקולי צדק כאמור שמורה ל"מקרים חריגים וקיצוניים" (שם). מדובר ב"מקרים נדירים ויוצאי דופן", בהם נדרש "מיתון חריג ומיוחד של הגמול המצופה לנאשם" (בפסקה 217). מדובר ב"מקרים חריגים" (בפסקה 218). צוין במפורש, כי "פתח זה שאנו פותחים כאן לטובת חריגה ממתחם העונש ההולם – פתח צר הוא" (שם).

86. בית המשפט העליון לא קבע בהקשר זה רשימה סגורה של נסיבות העשויות להצדיק סטייה מן המתחם מטעמי צדק. בית המשפט הניח, בהקשר זה, כי אף שבאותו מקרה נדונה קטגוריה ספציפית של מקרים, בהם ענישה מאחורי סורג ובריח עלולה לקצר בצורה ניכרת את תוחלת חייו של נאשם שהורשע בדין, כי ככל שלא ייקבעו הנחיות מתאימות בחקיקה הראשית, "פסיקתנו תוסיף נדבכים נוספים להלכה זו" (בפסקה 220).

87. כעניין של יישום, עמד בית המשפט כי כאשר באים לשקול חריגה מטעמי צדק ממתחם העונש ההולם, יש "לאזן בין טעמי הצדק המצדיקים חריגה מן המתחם לבין חומרת המעשים שבהם הורשע הנאשם" (בפסקה 221). בהקשר זה באות בחשבון אפשרויות של הטלת עונש הנמוך במידתו מן הסף התחתון של מתחם הענישה (שם), כמו גם של הטלת עונש מתון יותר, מבחינת טיבו, מן הסף האמור (שם). בהקשר זה צוינה אפשרות של הימנעות מהשתת מאסר בפועל. צוין עוד, כי גם נאשם שמאסר "יסב לו סבל רב וייחודי", עלול להישלח למאסר בפועל מאחורי סורג ובריח (בפסקה 222). הוא הדין בנאשם שמצבו הבריאותי רעוע (שם). הנחת העבודה לעניין מצב רפואי היא, כי "גורמי הרפואה בשירות בתי הסוהר ערוכים לטפל באסירים במצבים רפואיים שונים, כולל כאלה שאינם פשוטים כלל ועיקר" (שם). נקבע כי את מצבו הרפואי של מי שהורשע בדין יש לאזן עם שיקולים רלוונטיים אחרים (שם), ובהם הסכנה הצפויה לשלום הציבור מן הנאשם. טענה לקיצור תוחלת חיים אינה מקנה "חסינות מפני עונש מאסר בפועל" (שם).

88. במקרה הנוכחי, עולות מן החומר שבפניי נסיבות חריגות ביותר, המלמדות כי הטלת עונש מאסר בפועל לריצוי בין כותלי הכלא, ולו לפרק זמן קצר, עלול לפגוע באופן בלתי מידתי במשפחתו של מר קינן. אלמלא נסיבות אלה, שיקולים כבדי משקל של אינטרס ציבורי, על רקע חלקו המשמעותי של מר קינן במיזם העברייני, היו מחייבים להטיל במקרה זה מאסר לריצוי בין כותלי הכלא. ברם, משקלן של הנסיבות האמורות הביא אותי למסקנה, לאחר התלבטות, כי בעניינו של מר קינן מדובר

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

במקרה נדיר ויוצא דופן, בו נדרש "מיתון חריג ומיוחד של הגמול המצופה לנאשם", כדברי בית המשפט העליון בעניין לופוליאנסקי הנ"ל. במקרה מיוחד זה ניתן להסתפק, על פי הגישה ההוליסטית שאומצה באותה פרשה, ועקרונות המידתיות עליהן עמד בית המשפט העליון שם, במאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות, הגם שלתקופה המרבית הקבועה בדין.

89. סוף דבר, אני גוזר על מר קינן את העונשים הבאים:

- א. מאסר בפועל לתקופה של 6 חודשים, אשר ירוצה בדרך של עבודות שירות, בהתאם לחוות דעת הממונה על עבודות השירות שהונחה בפניי.
- ב. מאסר על תנאי לתקופה של 3 חודשים, אשר ירוצה בפועל אם הנאשם יעבור על הוראות חוק ההגבלים העסקיים, במשך תקופה של 24 חודשים שתחילתה ביום שחרורו מן המאסר בפועל.
- ג. קנס כספי בסך של 100,000 ₪³.
- ד. פסילה מכהונה כדירקטור בחברות ציבוריות, מכוח סעיף 226א לחוק החברות, התשנ"ט – 1999, לפרק זמן של 5 שנים.

90. מאפיית ברמן. נקודת המוצא לדיון מצויה בקביעות העובדתיות הנוגעות למאפיית ברמן, כפי שפורטו בהכרעת הדין. עולה מקביעות אלה, כי למאפייה חלק משמעותי בגיבוש ההסכמות שבהסדר הכובל וביישומן. יש ממש בטענת המאשימה, כי מאפיית ברמן הייתה חוליה חיונית, בלעדיה לא ניתן היה להגיע להסכמות. הגם שהמאפייה הורשעה בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, התמונה העולה מהכרעת הדין מורכבת, ויש להביא בחשבון לזכות המאפייה את אותן קביעות בהכרעת הדין, המקהות במידת מה את חומרת העבירה במקרה זה.

91. הוצגו בפניי מסמכים רבים המלמדים על תרומות של המאפייה לאורך השנים. התרומות ניתנו לגופים רבים, ובכלל זה גופים העוסקים בחינוך, ברפואה, בסיוע לבעלי צרכים מיוחדים, בסיוע לקשישים, לנפגעות ונפגעי תקיפה והטרדות מיניות, למשפחות חד הוריות, לנפגעי טרור. אני מייחס לדברים אלה משקל. תרומה חיובית לחברה אינה מובנת מאליה. היא דבר שראוי לשבח. היא נתון משמעותי העומד לזכותו של אדם, או תאגיד, כאשר באים לגזור את עונשו. אכן, לא מדובר במקרה זה בתרומה ייחודית, במידה העשויה להביא להשתתף קנס נמוך או סמלי. עם זאת, מדובר בתרומה

³ בהקשר זה אני מביא בחשבון את הנתונים לעניין שכרו של מר קינן (7/ג), מהם עולה כי הוא שכיר המשתכר היטב, אך אינו אדם אמיד.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

משמעותית, אשר יש לתת לה משקל ראוי. הדברים אמורים גם בכך, שהמאפייה משלבת עובדים בעלי מוגבלויות במחלקות שונות.

92. נטען מטעם המאפייה כי התרחש שינוי ניהולי במאפייה, והמנהלים הנוכחיים לא היו קשורים להסדר הכובל. נטען עוד כי נעשו הדרכות בנושא של הגבלים עסקיים, וניסיון לפתוח דף חדש. לכל אלה יש משקל, כאינדיקציות לתהליך מעין שיקומי שעובר על התאגיד. עם זאת, אין מדובר בשיקול הנוטל מן העבירות וחומרתן את עיקר עוקצן.

93. נטען כי משורת הרווח של הדו"חות הכספיים של שנת 2010 של ברמן עולה כי החברה לא תוכל לעמוד בקנס בשיעור אותו מבקשת המאשימה להטיל. ברם, מדובר בדו"חות המתייחסים לתקופה של לפני כחמש שנים. הם אינם מספקים תמונה עדכנית לגבי מצבה של החברה. משקלם, בהקשר הנדון, אינו יכול להיות רב.

94. בטענה כי קנס כספי עלול לפגוע במאפייה ועובדיה יש על פני הדברים ממש. עם זאת, אין מדובר במצב חריג. בעונש יש פגיעה אפשרית בנאשם, ובסביבתו הקרובה. תופעה זו אינה ייחודית למקרה הנוכחי. אין בה כשלעצמה, באין אינדיקציה ראייתית ברורה על אפקט שלילי בלתי מידתי הכרוך בעונש, כדי להוות שיקול בעל משקל רב בקביעת מידתו של העונש.

95. התוצאה של כל האמור היא, כי אין בידי לקבל את עמדת המאשימה (קנס בסך של 4.5 מיליון ₪), או המאפייה (קנס בשיעור של מאות בודדות של אלפי שקלים). בשים לב למתחם הענישה שנקבע, ולמכלול השיקולים הנוגעים למאפייה, אני מטיל עליה קנס בשיעור של 1.4 מיליון ₪. כמו כן, תחתום המאפייה תוך 14 ימים על התחייבות להימנע מביצוע עבירה על חוק ההגבלים העסקיים, לתקופה של 24 חודשים, בסכום של 500,000 ₪.

96. מאפיית דוידוביץ'. גם מאפיית דוידוביץ' הייתה חוליה חיונית בגיבוש ההסדר הכובל. אף שנטתה ליישום איטי וחלקי של ההסכמה הראשונה, ביצעה אותה באופן משמעותי. היא יישמה גם את ההסכמה השנייה באופן משמעותי. בדומה למאפיית ברמן, גם לגבי מאפיית דוידוביץ' יש להביא בחשבון את מכלול הקביעות והממצאים שבהכרעת הדין, הן לזכות המאפייה, הן לחובתה. בדומה למאפיית ברמן, הובאו ראיות המלמדות על תרומות משמעותיות של מאפיית דוידוביץ', ובכלל זה לאגודה למען החייל, יישובים בקו העימות, האגודה להגנת הילד, לילדים עולים, למועדון ויצ"ו, לילדים בעלי צרכים מיוחדים, למשפחות חד הוריות, לחברה למתנ"סים, לאגודה למלחמה בסרטן, למחקר ארכיאולוגי, לגורמים רפואיים שונים, לכוחות הביטחון, לנזקקים, למוסדות חינוכיים.

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 28192-08-12 מדינת ישראל נ' אנגל ואח'

מעורבות ורגישות חברתית אינם מובנות מאליהן. הן ראויות להערכה. אני נותן להן משקל בקביעת העונש.

97. המאשימה טוענת עוד, כי נסיבה לחומרה היא הפרה של כללי פעילות עסקית עליהם חתמה המאפייה מול הממונה על ההגבלים העסקיים בשנת 1984. על עובדה זו אין עוררין. עם זאת, בשים לב לחלוף הזמן מאז החתימה על הכללים האמורים, ולכך שמשך עשרות שנים, עד לאירועים נשוא ההליך הנוכחי, אין טענה להפרה כלשהי של הכללים, משקלו של שיקול זה מוגבל.

98. נוכח כל האמור, ובשים לב למתחם הענישה, אני גוזר על המאפייה קנס כספי בסך של 700,000 ₪. כמו כן, תחתום המאפייה תוך 14 ימים על התחייבות להימנע מביצוע עבירות על חוק ההגבלים העסקיים, בסך של 300,000 ₪, וזאת לתקופה של שנתיים.

99. מאפיית אלומות. מאפייה זו מהווה חלק מקבוצת דוידוביץ'. הדברים האמורים לעיל יפים גם לגביה. המחזור של מאפייה זו עומד, על פי הטענות שבפניי, על כשליש מן המחזור של מאפיית דוידוביץ'. נוכח כל האמור, ובשים לב למתחם הענישה, אני גוזר על המאפייה קנס כספי בסך של 400,000 ₪. כמו כן, תחתום המאפייה תוך 14 ימים על התחייבות להימנע מביצוע עבירות על חוק ההגבלים העסקיים, בסך של 150,000 ₪, וזאת לתקופה של שנתיים.

הודע על זכות ערעור כחוק לבית המשפט העליון, תוך 45 ימים.

ניתן היום, ג' בשבט התשע"ו, 13 בינואר 2016, במעמד הצדדים.

עו"ד שחם, שופט